

Лабораторне заняття № 4

Тема: М'язи тулуба. Діафрагма.
Утворення стінок черевної порожнини.

Мета : Вивчити топографію і функції м'язів тулуба та будову топографічних утворень стінок живота.

Матеріали: Муляжі, пластикові таблиці м'язів тулуба, таблиці, атласи, підручники.

Зміст лабораторного заняття

Розгляньте назви, розміщення і функцію м'язів тулуба. Виділіть 3 основні топографічні групи м'язів тулуба: м'язи спини, м'язи грудей і м'язи живота.

М'ЯЗИ СПИНИ.

М'язи спини поділяються на поверхневі і глибокі. Поверхневі м'язи в функціональному відношенні тісно пов'язані з рухами верхньої кінцівки, глибокі - в основному беруть участь у рухах хребта.

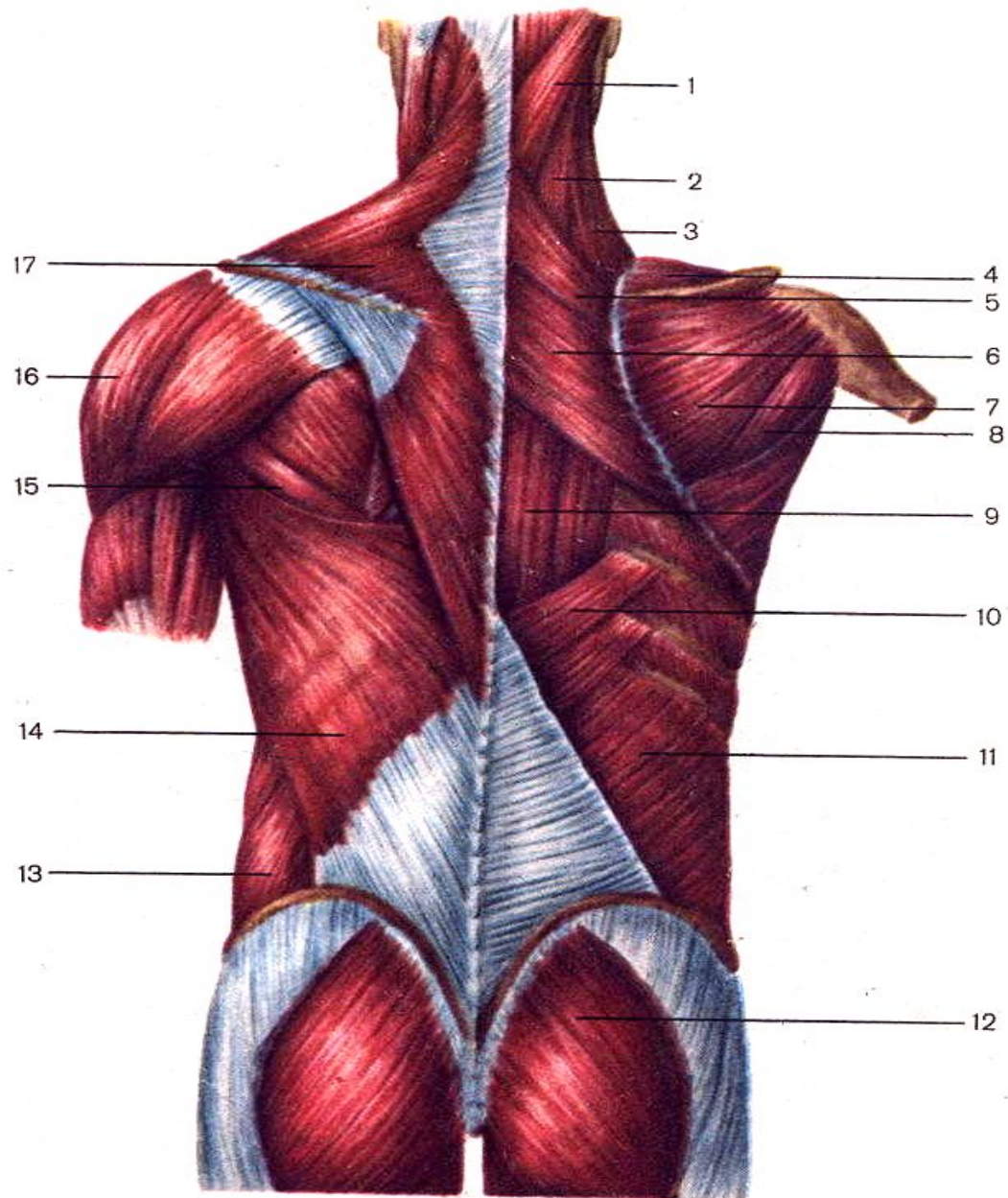
Поверхневі м'язи спини:

- 1) трапецієподібний м'яз;
- 2) найширший м'яз спини;
- 3) ромбоподібні м'язи (малий та великий);
- 4) м'яз, що піднімає лопатку;
- 5) верхній та нижній задні зубчасті м'язи.

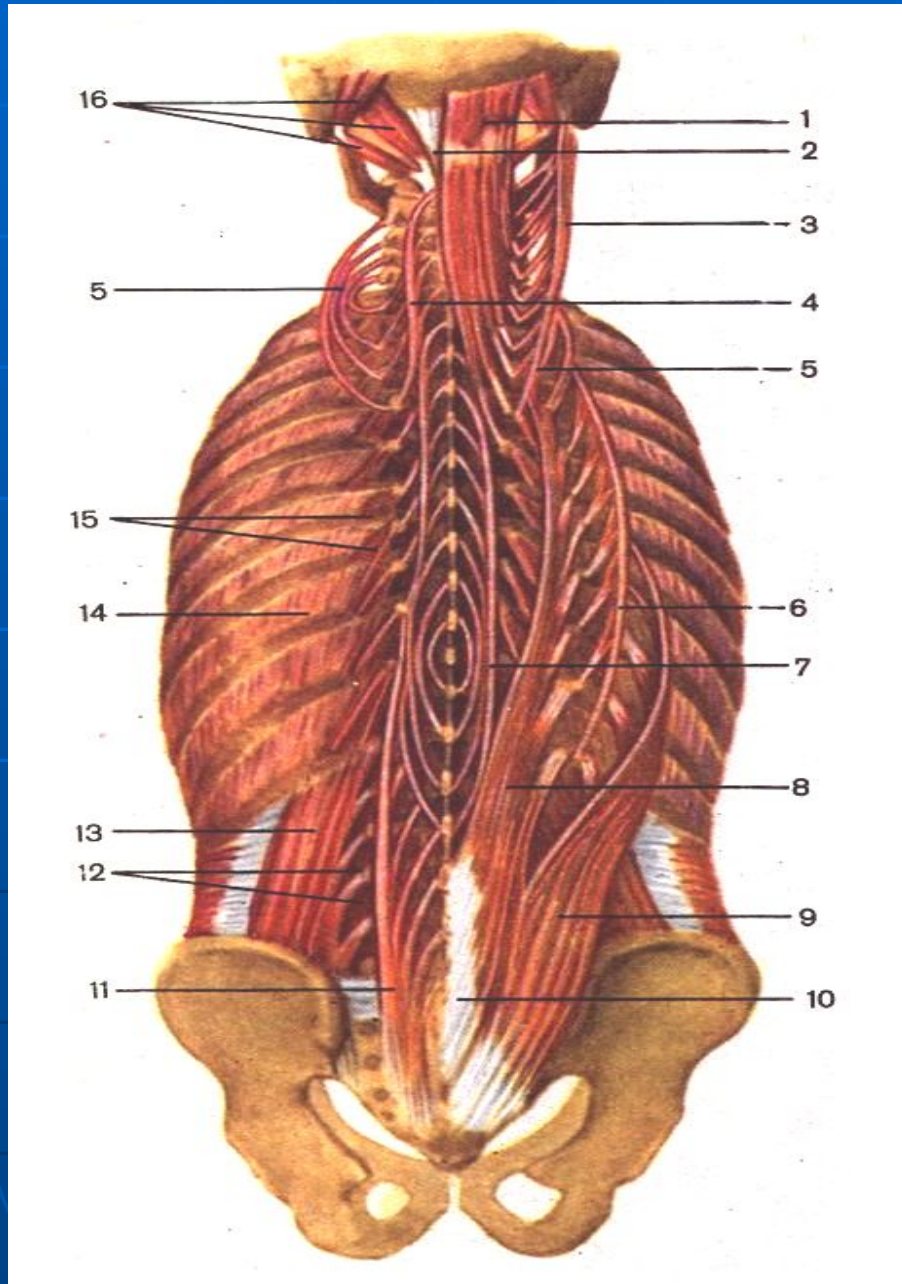
Глибокі м'язи спини:

- 1) ремінний м'яз голови;
- 2) ремінний м'яз шиї;
- 3) м'яз, що випрямляє тулуб;
- 4) поперечно-остьовий м'яз;
- 5) міжостьові м'язи;
- 6) міжпоперечні м'язи;
- 7) м'язи-обертачі.

М'язи спини поверхневі

М'язи спини глибокі

Топографія м'язу	Назва м'язу	Функція м'язу
Поверхне ві м'язи	<p>1.Трапецієпо-дібний м'яз. Розміщується на задній поверхні тулуба і шиї.</p>	<p>Функція залежить від того, яка частина фіксована. <i>Верхня частина</i>-піднімає лопатку і пояс верхньої кінцівки; <i>Середня</i>-приводить лопатку до хребта; <i>Нижня</i>-опускає пояс верхньої кінцівки; При фіксованому поясі в/кінцівки розгинає голову і хребет.</p>
	<p>2.Найширший м'яз спини. Розміщується на задній поверхні тулуба під шкірою і частково прикритий трапецієподібним м'язом.</p>	<p>Функція: приводить плече, тягне його назад, повертає всередину. При фіксованих руках підтягує тулуб.</p>
	<p>3.Великий ромбоподібний м'яз. Нагадує за формою ромб і кріпиться до внутрішнього краю лопатки.</p>	<p>Функція: приводить до хребта і дещо піднімає лопатку.</p>

4.Малий ромбоподібний м'яз.Нагадує за формою ромб і кріпиться до внутрішнього краю лопатки.

Функція: приводить до хребта і дещо піднімає лопатку.

5.М'яз, що піднімає лопатку.

Функція: при фіксованому хребті піднімає верхній кут лопатки.

6.Задній верхній зубчастий м'яз.

Функція: піднімає 2-5 ребро, сприяє акту вдиху.

7.Задній нижній зубчастий м'яз.

Функція: опускає нижні ребра і тягне їх назад, сприяючи акту видиху.

Глибокі м'язи	1.Ремінний м'яз голови.	Функція: повертає і нахиляє голову в свій бік, скорочуючись разом з обох боків нахиляє голову і шию назад.
	2.Ремінний м'яз шиї.	Функція: аналогічна попередньому м'язу.
	3.М'яз,що випрямляє тулуб. Спрямовуючись вгору, м'яз поділяється на три частини:а) остистий м'яз;б) найдовший м'яз;в) клубово-реберний м'яз.	Функція: основна функція - розгинання хребта. Крім того, найдовший м'яз розгинає голову і нахиляє її вбік, клубово-реберний зближує ребра, випрямляч хребта, скорочуючись з одного боку, нахиляє тулуб в свій бік.
	4.Поперечно-остьовий м'яз- тягнеться від крижа до потиличної кістки.	Функція: при скороченні на одному боці забезпечує обертальні рухи хребта, при одночасному скороченні зліва і справа м'яз сприяє розгинанню хребта.

5. Міжостьові м'язи-розміщуються між остистими відростками хребців.

Функція: нахиляють хребет в свій бік.

6. Міжпоперечні м'язи.
розміщуються між поперечними і відростками хребців.

Функція: розгинають хребет.

7. М'язи-обертачі-це група коротких м'язів, які розміщені між потиличною кісткою. атлантом і осьовим хребцем.

Функція: забезпечують розгинання голови, її обертання і нахили вбік.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ М'ЯЗІВ ХРЕБТА

ФГМ тулуба, які здійснюють рухи хребта

Згинання хребта(в поперековому відділі).1.Прямий м'яз живота.2. Зовнішній косий м'яз.3.Внутрішній косий м'яз.4.Клубово-поперековий м'яз.

Розгинання хребта(в поперековому відділі)1. Трапецієподібний м'яз.2.Найширший м'яз спини.3.Ромбоподібні м'язи.4.М'яз, що піднімає лопатку.5.Задні зубчасті м'язи. 6.Пластирний м'яз.7. М'яз, що випрямляє тулуб.8. Поперечно-остьові м'язи.9. Міжостьові м'язи.10.М'яз, що піднімає ребра.

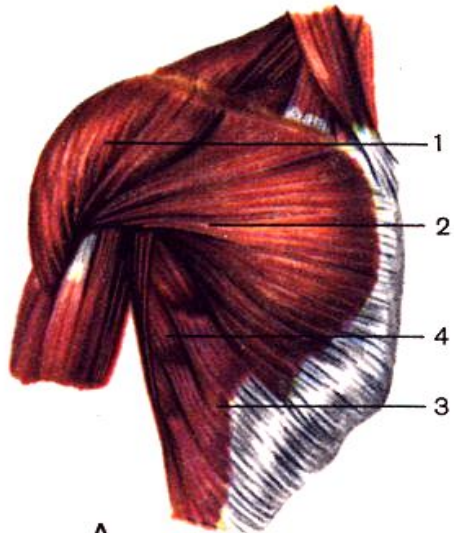
Нахили хребта вбік(в поперековому відділі)1. Міжпоперечні м'язи.2.Квадратний м'яз попереку.

Скручування хребта(в поперековому відділі)1.Зовнішній косий м'яз.2.Клубово-поперековий м'яз.3.М'язи, що обертають хребет.

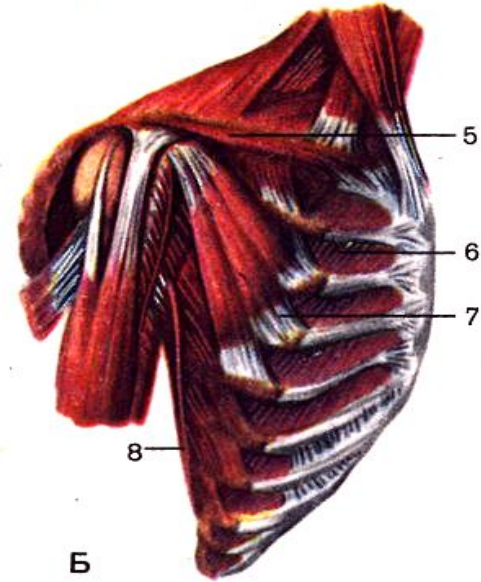
Згинання хребта (в шийному відділі)1.Грудинно-ключично-сосковий м'яз2.Драбинчасті м'язи шиї.3.Довгий м'яз голови.4.Довгий м'яз шиї.

Розгинання хребта(в шийному відділі)1.Трапецієподібний м'яз.2. Ремінні м'язи.

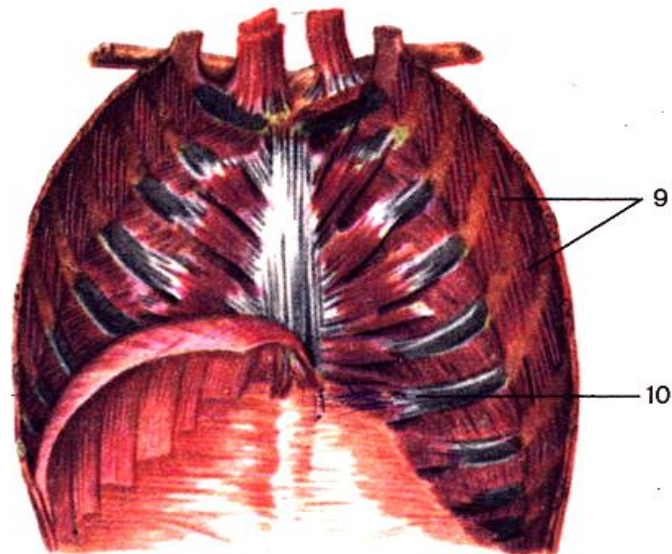
М'язи грудей

А

Б

В

М'ЯЗИ ГРУДЕЙ. ДІАФРАГМА

М'язи грудей поділяються на поверхневі і глибокі.

Поверхневі м'язи грудей покривають грудну клітину ззовні і прикріплюються до кісток поясу верхньої кінцівки і плеча. **Функція:** беруть участь у рухах верхньої кінцівки.

- 1) великий грудний м'яз;
- 2) малий грудний м'яз;
- 3) підключичний м'яз;
- 4) передній зубчастий м'яз.

Глибокі м'язи – розміщені в міжреберних проміжках. **Функція:** беруть участь у акті дихання.

- 1) зовнішні міжреберні м'язи;
- 2) внутрішні міжреберні м'язи;
- 3) підреберні м'язи;
- 4) поперечний м'яз грудей;
- 5) м'язи, що піднімають ребра.

М'язи грудей. Діафрагма.

Топографія м'язу	Назва м'язу	Функція м'язу
Поверхневі м'язи	1. Великий грудний м'яз - бере участь в утворенні передньої стінки пахової ямки.	Функція: приводить і пронує плече, тягне його вперед.
	2. Малий грудний м'яз - розміщений під великим.	Функція: тягне лопатку донизу і вперед, ключицю вниз і вперед
	3. Підключичний м'яз - продовгуватий, розташований під ключицею.	Функція: Тягне ключицю вниз і вперед.
	4. Передній зубчастий м'яз – розміщений на передньо-бічній поверхні грудної клітки.	Функція: рухає лопатку вперед і назовні.

Глибокі м'язи	1.Зовнішні міжреберні м'язи.	Функція: при скороченні піднімають ребра.
	2.Внутрішні міжреберні м'язи.	Функція: опускають ребра, допомагаючи видихові.
	3.Підключичний м'яз - продовгуватий, розташований під ключицею.	Функція: опускають ребра.
	4.Поперечний м'яз грудей.	Функція: опускає ребра сприяючи видихові.
	5.М'язи, що піднімають ребра.	Функція: піднімають ребра.

Будова діафрагми

Ознайомтесь з будовою діафрагми.
На муляжі відшукайте її сухожильну та м'язову частини, отвори – аортальний, стравохідний, нижньої порожнистої вени. Проаналізуйте положення і функції діафрагми.

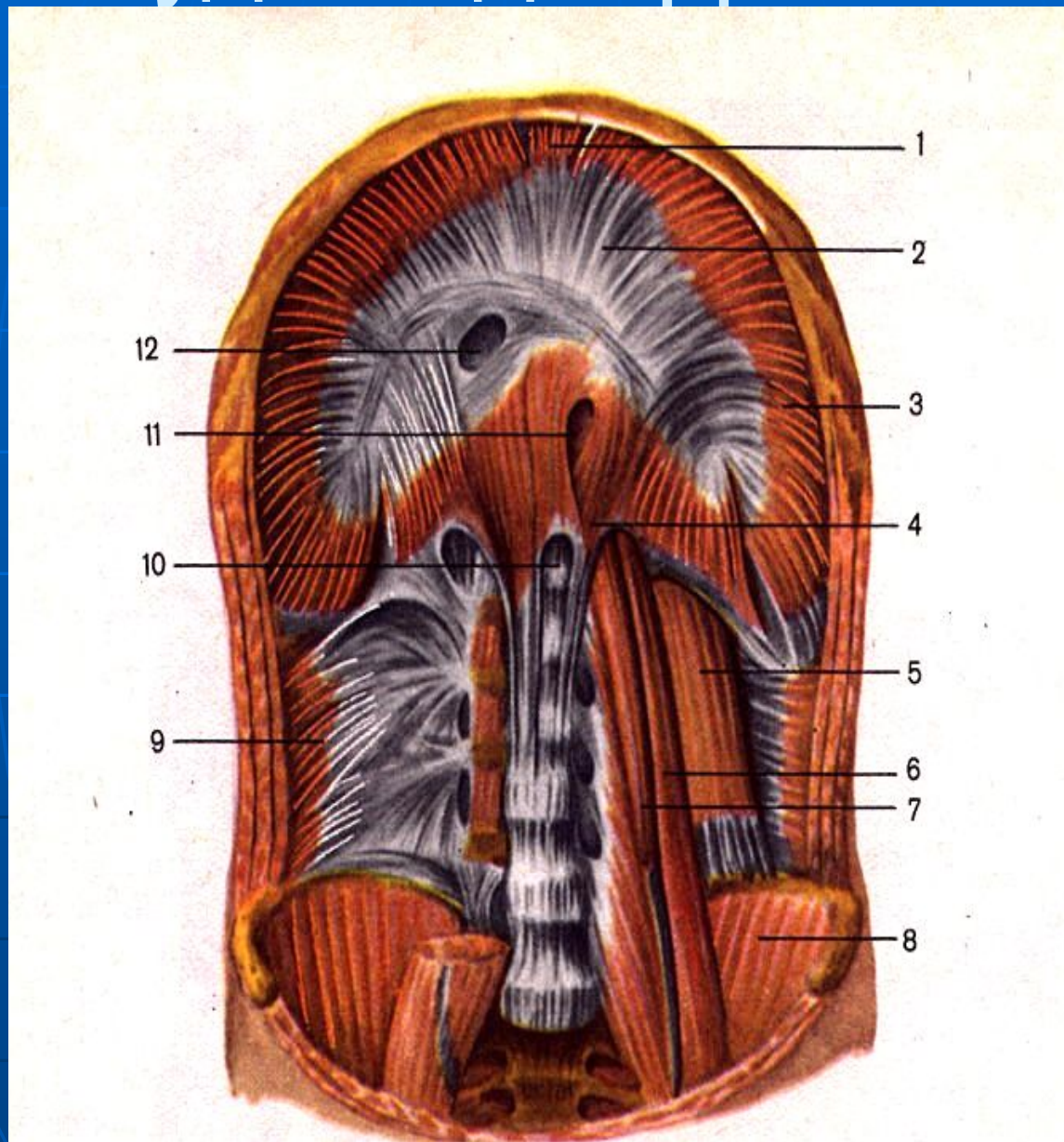
Будова діафрагми

Діафрагма – це поперечносмугастий м'яз, що розміщується між грудною і черевною порожниною.

За формою нагадує купол. Ділиться на три частини: **грудну, реберну, поперекову**. Має **м'язову частину** і **сухожилковий центр**, в якому є отвори для стравоходу, аорти та нижньої порожнистої вени. При напруженні діафрагма стає плоскою, при розслабленні піднімається, приймаючи опуклу форму. Основна **функція** – бере участь в акті дихання.

Будова діафрагми

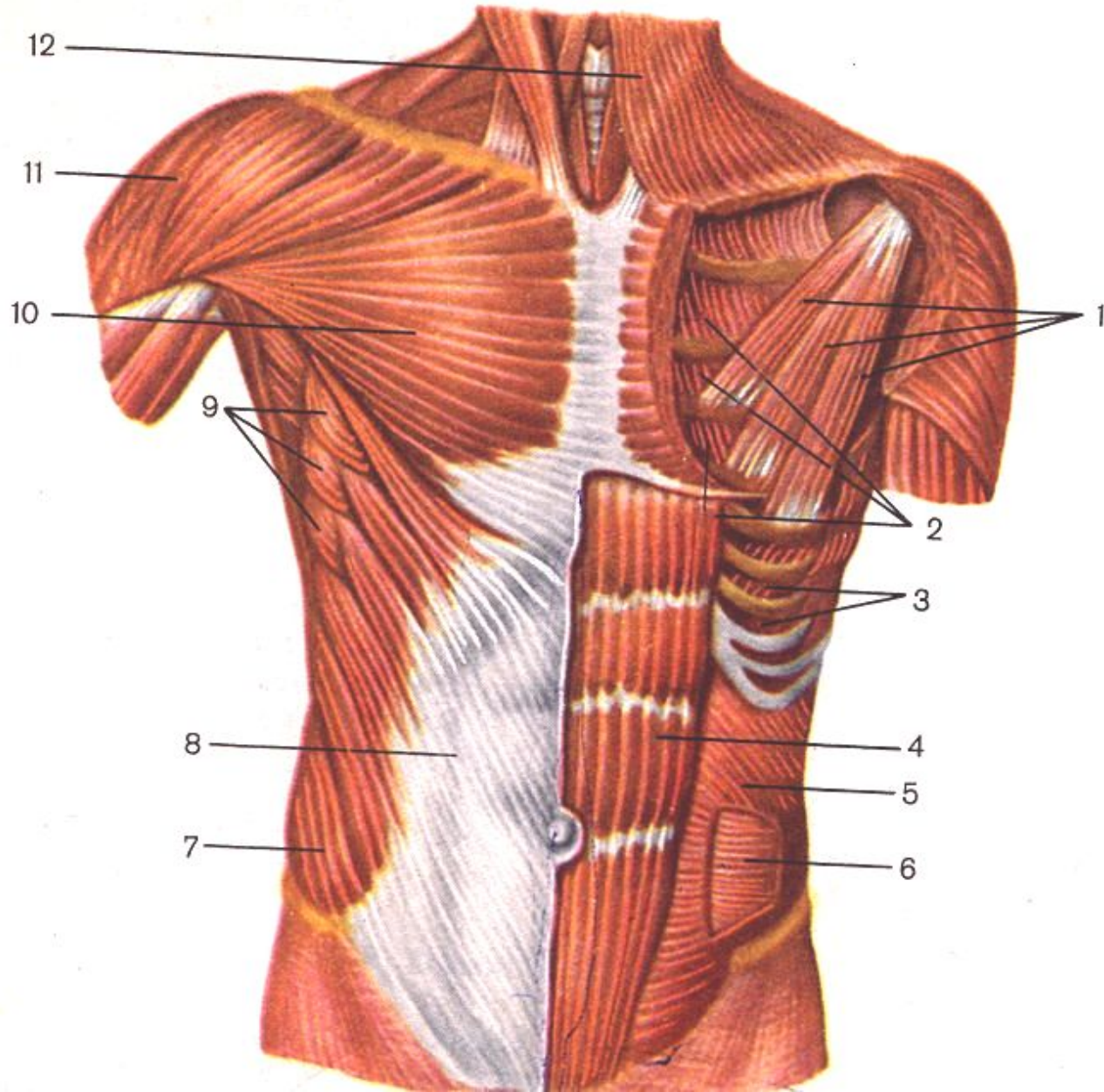
М'ЯЗИ ЖИВОТА

М'язи живота діляться на три топографічні групи:

- 1. Передня група** –
  - 1) прямий м'яз живота;
  - 2) пірамідальний м'яз.
- 2. Задня група** –
  - 1) квадратний м'яз попереку.
- 3. Латеральна група** –
  - 1) зовнішні косі м'яз;
  - 2) внутрішні косі м'яз;
  - 3) поперечний м'яз живота.

Функції м'язів живота різноманітні. Вони беруть участь у акті видиху, в рухах хребта, в утворенні внутрішнього тиску, необхідного для утримання на місці органів черевної порожнини, а також в утворенні черевного пресу, який відіграє велику роль в акті видиху, дефекації, сечовипусканні, а в жінок при родах.

М'язи живота і грудей

Топографія м'язу	Назва м'язу	Функція м'язу
Передня група	1.Прямий м'яз живота – лежить справа і зліва від білої лінії живота.	Функція: сильний згинач тулуба, бере участь в утворенні черевного пресу, відтягує грудну клітку донизу та опускає ребра..
	2.Пірамідаль-ний м'яз – трикутної форми, починається від лобкового гребня і кріпиться до білої лінії живота.	Функція: натягує білу лінію живота.
Задня група	1.Квадратний м'яз попереку – має вигляд чотирикутника, утворює задню стінку живота і розміщений між поперековим відділом хребта, 12-м ребром і клубовою кісткою.	Функція: відтягує 12 ребро донизу, нахилляє хребетний стовп вбік.

Латеральна група

1.Зовнішні косі м'язи живота – починаються від восьми нижніх ребер і кріпляться до гребня клубової кістки.

Функція: сприяє згинанню хребта і повертає його в протилежний бік.

1.Внутрішні косі м'язи живота.

Функція: згинає хребет, повертає тулуб у свій бік, опускає ребра.

2.Поперечний м'яз живота – ззовні прикритий внутрішнім і зовнішнім косими м'язами живота.

Функція: бере участь в утворенні вагіни прямого м'яза живота і білої лінії.

Розгляньте будову стінок черевної порожнини (черевного пресу):

- верхня стінка – діафрагма;
- задня стінка – квадратний м'яз попереку;
- латеральні стінки – зовнішній та внутрішній косі м'язи, поперечний м'яз живота;
- передня стінка: прямий м'яз живота, апоневрози косих м'язів і поперечного м'язу живота;
- нижня стінка : м'язи тазового дна.
- Зверніть особливу увагу на місця можливого утворення гриж : пупкове кільце, білу лінію, пахвинний канал.

- Участь м'язів черевного пресу в натужуванні. Значення черевного пресу для втримування органів черевної порожнини в їх положенні.
- Зверніть особливу увагу на місця можливого утворення гриж : пупкове кільце, білу лінію, пахвинний канал.

М'язи, які приймають участь в механізмі дихання

Акт дихання складається з вдиху (активний) і видиху (пасивний).

М'язи вдиху:

1. Діафрагма.
2. Зовнішні та внутрішні міжреберні м'язи.
3. Верхні та нижні задні зубчасті.
4. М'язи, що піднімають ребра.

М'язи видиху:

1. Всі м'язи живота.
2. Внутрішні та зовнішні міжреберні м'язи.
3. Підреберні м'язи.
4. Поперечний м'яз грудей.

Розрізняють три типи дихання: **грудне**, або реберне, **черевне**, або діафрагмальне, і **змішане**.

Змішаним(повним) диханням називається таке, при якому грудне дихання поєднується з черевним.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ :

- Назвати топографічні групи м'язів людського тіла і тулуба зокрема.
- Показати на муляжах і таблицях, описати місця прикріплення і функцію м'язів спини.
- Показати на муляжах і таблицях м'язи грудей, описати місця їх прикріплення та функцію.
- Показати на муляжах і таблицях м'язи живота, описати місця їх прикріплення та функцію.
- Якими м'язами утворені стінки черевної порожнини?
- Назвати місця можливого утворення гриж та способи їх профілактики.